הלכה · משנה תורה · מפרשים · יצחק ירנן · ספר מדע

יצחק ירנן על משנה תורה, הלכות עבודה זרה וחוקות הגויים

רבי אליקים גאטינייו

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יצחק ירנן על משנה תורה, הלכות עבודה זרה וחוקות הגויים

רבי אליקים גאטינייו

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יצחק-ירנן-על-משנה-תורה-הלכות-עבודה-זרה-וחוקות-הגויים/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ב 4
הלכה ב 4
הלכה ו 4
פרק ג 4
הלכה ו 4
הלכה ט 5
פרק ד 6
הלכה יא 6
הלכה טו 7
פרק ה 9
הלכה ט 9
הלכה יא 9
פרק ז 12
הלכה י 12
פרק ט 14
הלכה ב 14
פרק יא 14
הלכה א 14
פרק יב 14
הלכה ב 14
הלכה ג 16
הלכה טו 19

פרק ב

הלכה ב
עיין בספרי תועפות ראם דף ע"ו ע"ד.

הלכה ו
עיין בספרי תועפות ראם דף צ"ו ע"ד.

פרק ג

הלכה ו
והמלביש והמנעיל. כן הוא במתני' דסנהדרין דף ס"ג ומדחשיב מנעיל בפני עצמו והמלביש בפנ"ע רצה לידון לכאורה הגאון בשער אפרים סי' קכ"ד לאדם שהתקשר נגד חבירו להלבישו ושוב טוען שלא להנעילו דאינו חייב דמלביש לחוד ומנעיל לחוד וסיים דיש לדחות ופשוט דודאי דמ"ש הכא במתני' והמנעיל לחידושא דאפי' שהוא דבר קל חייב ולכאורה היה נראה להביא ראיה דלא הוי מנעיל בכלל מלביש ממ"ש רש"י ז"ל בחומש סדר קדושים איזהו כבוד מאכיל ומשקה מלביש ומנעיל וכו' הרי דמלביש לחוד ומנעיל לחוד ברם הא ליתא ואדרבא משם ראיה להפך דמנעיל הוא בכלל מלביש דאין זה נוסחא אמיתית דבש"ס קדושין שהובאה ברייתא זאת גריס כן מלביש ומכסה וכן בתורת כהנים סדר קדושים גרסינן כן וכן נראה בפירוש מתוך דברי הרא"ם.

ושוב חפשתי בפירוש רש"י דפוסים ישנים וראיתי דכתוב בהן כלשון הש"ס והתורת כהנים מלביש ומכסה ופירושו לכסותו במיטה כשהוא שוכב ברם מנעיל בכלל מלביש ולכן לא הזכירו לחוד דודאי גם בהנעלה חייב כהלבשה ונכנס בכלל מלביש נ"ל דמנעיל בכלל מלביש. והחכם השלם רפאל אשכנזי הי"ו הביא ראיה להפך דלא הוי בכלל ממתני' סוף פ"ו דערכין אחד המקדיש וכו' אין לו בכסות אשתו וכו' ולא בסנדלין חדשים שלקחן לשמן וכו' הרי דלא נכנס בכלל כסות סנדל וליתא דאדרבא נהפוך הוא והוא במה שיש לדקדק במה דנקט גבי סנדלים תיבת חדשים דגם בכסות הוא גם כן חדשים וכמ"ש רש"י בב"ק דכן נראה בפירוש מחלוקת ולא בצבע שצבען לשמן וא"כ ה"ה בסנדלים ולמה נקט חדשים אלא ודאי דמאי דנקט האי חילוקא הוא לחידושא דאף דבסנדלים לא נעשה מלאכה לשם אשתו ובניו אלא לשמן לחוד לפי דכך הם נלקחים כמו שהן לשמן חשיב דידהו משא"כ כסות שנעשית בה מלאכה לשמן וכן בצבע שנצבעין לשמן נעשית בהן מלאכה לשמן קמ"ל אף בסנדלין שלקוחין לשמן אין להקדש בהם כלום ומשו"ה פרט סנדלין אף דנכנס בכלל כסות וא"כ נמצא דמשום הך חידושא נקט לה הא

לא"ה היה נכנס בכלל כסות ועוד נ"ל להביא ראיה דמנעל בכלל לבוש מסוגית ביצה דף ט"ו אמר ר' פפא ערדלין אין בהם משום כלאים ופרש"י מנעלין וכו' דקשין הן הא לאו קשין אסורין דכתיב לא תלבש שעטנז הרי דמנעל הוי בכלל לבישה וכן כתב הריטב"א הובאו דבריו בשיטה מקובצת שם וז"ל כללו של דבר הוא כעין תחתית מנעל שעושין אותו מבגד קשה תחת פרסת הרגל והמנעל ואוירו עד העקב אבל קלסונס של בגד רך ודאי יש בהן משום כלאים שהוא מחמם עכ"ל. ועיין להרדב"ז פ"י מהל' כלאים הט"ו וכן למהר"י קורקוס שם במ"ש על דברי רבינו דלכולם מה שיש מן הפיטור במנעל כשהוא קשה אבל באינו קשה אסור משום כלאים ונכנס בלא תלבש שעטנז וכמ"ש הריטב"א בקאלסוניס ופשוט.

המגפף וכו'. עיין מ"ש פרק כ"א מהל' איסורי ביאה ה"א.

הלכה ט

וכן [**העושה**] **עבודה זרה בידו לאחרים וכו'**. וכתב רבינו בספר המצות מצות ל"ת ב' וז"ל שהזהירנו מעשות ע"ז וכו' וחייב מלקות ואפי' שעשאה לו זולתו במצותו ואפי' לא עבדה ע"כ וקשה לי כיון דקי"ל אין שליח לדבר עבירה והמשלח פטור אמאי לא נאמר דלא תעשה לך פסל הוי דוקא בעשאה בעצמו אבל ע"י זולתו פטור וי"ל דשאני הכא דהוי שוכר שיעשה לו דאינו עושה לו בחנם וכבר כתב רבינו בפ"ב מהל' רוצח דהשוכר הורג להרוג וכו' חייב מיתה לשמים וזה הוא דעת הריטב"א דדוקא שוכר דעביד מעשה אבל בדיבורא בעלמא לא וכתב שם הרב משנה למלך דזה הוא דעת רבינו יעו"ש וכיון שמצינו מיתה בידי שמים ע"י שכירות ה"ה מלקות ועדיין נראה דיש לגמגם דשאני ההיא מיתה שהוא בגדי שמים משא"כ מלקות דהוי בידי אדם ואף דהוי קיל ולפשוט זה צריך ראיה מבחוץ ומ"מ יותר יש לגמגם דהו"ל לרבינו לפרש דאי מצוה שיעשה לו בחנם פטור ואחר זמן מצאתי למהר"ם די בוטון דף קכ"ח ע"ב דקשיא ליה הכי משם החבי"ב על דברי הרב לח"מ יעו"ש והרב המחבר טרח טובא להליץ בעד מר אביו ואנכי תמיה על הני אשלי רברבי מה להם לצעק על הלח"מ בלא"ה תקשי להו לרבינו כמו שהקשתי אני הדיוט ובכל מה שישב שם יש לגמגם כמו שגמגמתי בהלצתי.

ושוב כתב מהר"ם ז"ל וז"ל אבל אפשר לומר דמה שכתב רבינו אע"פ שלא עשאה בידו ה"ק שלא עשאה אלא קנה עבודה זרה מאחר ושהה אצלו והקנין הוי מעשה כמ"ש בריש הל' חמץ ומצה אינו עובר בבל יראה ובל ימצא אא"כ קנה וכו' ויש קצת ראיה לזה הפירוש ממ"ש רבינו במצות ל"ת מצוה ג' וז"ל ועובר ג"כ משום שקנו ע"ז וכו' אלו תוכן דבריו.

ואנכי הדיוט ישבתי משתומם דמאחר שירד לראות מ"ש בספר המצות איך לא ראה מ"ש בסמוך מצוה ב' ואע"פ שעשאה לו זולתו במצותו הרי דאף דלא איירי בקנין ואפ"ה לקי וחזרה קושיא לדוכתא ועיין בספרי תועפת ראם דף ל"ח ע"ג.

פרק ד

הלכה יא

בהמה חציה וכו'. ועיין מ"ש מרן ומה שהקשה עליו הרב זרע אברהם חלק יו"ד סי' כ"ז דף קי"א ע"א דכיון דאכתי לא ידע אי שחיטה מטהרתה מידי נבלה דבתר הכי קא מבעי ליה וסלקא בתיקו ועל צד דשחיטתה מטהרתה מידי נבלה הא שפיר מהניא ליה שחיטה וכמאן דפליגא דמיא והנכון לו על פי מ"ש פרק משילין דף ל"ז גבי מ"ש שנים שלקחו בהמה וחבית בשותפות רב אמר בהמה אסורה חבית מותרת והיינו טעמא דשאני בהמה דינקי תחומין מהדדי וא"כ היינו טעמא דבהמה דהכא דבהמה בחייה ינקי אבריה מהדדי יעו"ש.

ולענ"ד בריה קלה במ"ש יש לי לידון בדבריו אלה והוא דמה שהקשה ז"ל כבר הרגיש רש"י בסוגיא עצמה גבי דבעיא וז"ל בד"ה לא שנא שחטה משחט וכו' אבל דרך שחיטה מהניא ליה לטהרה מידי נבלה דנהי דלאכילה איתסר ואיסור הנאה הוא אבל תיהני לטהרה מידי נבלה עכ"ל וכונתו פשוטה דשאני איסור אכילה והנאה מאיסור נבלה. ובעל ספר פרשת הכסף חילק ביניהם מדעתו ואמת יהגה חכו וכבר רש"י ביארו באותות ב' ונעלם גם מעיניו ואף גם זאת מה שחילק מהר"א יצחקי ז"ל דבהמה ינקי תחומין מהדדי הוא אמת ויציב ורמזו רש"י ז"ל בד"ה עיסה כל אימת דבעי פליג לה ואין חלק של עיר הנדחת מעורב בו ע"כ ויש לדקדק בכונתו דאיך כתב דאינו מעורב והא מעורב הוא בכל חלק וחלק אין לך כל שהוא שאינו מעורב אלא ודאי כונתו דאינו מעורב כ"כ דיניק קצתו מקצתו ויכולים להתחלק קצתו מקצתו משא"כ בהמה דינקי תחומין מהדדי וחילוק זה איצטריך לן לכשהבהמה בחייה והוא פשוט מעצמו אלא דרש"י אתי למאי דקשיא לן עדיין דניחא כשהבהמה קיימת אבל כשנפלוג אותה לאבריה מאי איכא למימר ואהא קאמר חדא דאי אפשר לפלוגא בלא שחיטה וא"ת לאחר שחיטה מאי איכא למימר ואהא כתב דאין בשחיטה כלום כיון דלמיתה קיימא וכו' נמצא דכל מ"ש רש"י הוא לחלק בין בהמה לעיסה כשמתה ברם בחייה החילוק ברור ופירשו גבי עיסה נמצא דעל פי ראות מ"ש רש"י ז"ל בכל הסוגיא הזאת ליכא קושיא ותימה.

ולענ"ד דברי מרן ורש"י הם דברים אחדים אלא שמרן לא העתיק הדברים כלשונם

ולעולם מ"ש רש"י כתב ואף גם זאת מ"ש הרב מרכבת המשנה שגירסת רש"י היתה בש"ס אי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה לא ידעתי מה ראה על ככה בדברי רש"י ולא שהם דברי רש"י וע"פ מה שהקדמתי בכונת רש"י בסוגיין אין מקום למ"ש עוד הרב הנזכר יעו"ש ושוב ראיתי לספר יצא מחדש קרבן אליצור בקונטרס ברירה דף קפ"ה שהבין מדברי רש"י כמו שהבין הרב הנזכר דהיה גורס בש"ס אי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה וגם דא"א לפרש בש"ס כההיא דפרק משילין וכבר כתיבנא דליכא מדברי רש"י גלוי וההיא דפרק משילין יתכן בסוגין גם כדברי רש"י.

ודע עוד דע"פ דברי רש"י שהבאתי בבעית הש"ס בד"ה לא שנא שחטה משחט שכתב אבל דרך שחיטה מהניא ליה לטהרה מידי נבלה וכו' לא באתי לכונת הפר"ח ז"ל בחידושיו על רבינו שכתב וממית דכתב רש"י לאו דווקא דא"כ היכי מבעיא לן תו אי מהניא שחיטה לטהרו מידי נבלה אלא הכי קאמר וכו' והא רש"י הרגיש בזה וישבו. גם מה שכתב ומסתברא דחציה של עיר הנדחת לא אסירא אלא באכילה משום דליכא סימנים להתירה אבל בהנאה שריא דבלא שחיטה וכו' כמו עיסה עכ"ל והא רש"י ז"ל כתב בפירוש וז"ל אבל דרך שחיטה מהניא ליה לטהרה מידי נבלה דנהי דלאכילה איתסר ואיסור הנאה וכו' הרי לך להדיא דגם בהנאה אסור ועיין בספר יצא מחדש הנזכר שקיל בזה דהנאה ולא הבנתי גם לו יעו"ש.

וראיתי למהרא"י ז"ל שם דקשיא ליה לרב חסדא דהא אין ברירה בדאורייתא אם לא שנאמר דס"ל דכל מידי דקאי לחלק לא שייך בזה ברירה וכמאן דפליגא דמיא ולא אמרינן אין ברירה בדאורייתא ואחר נשיקת ידיו ורגליו ליתא להאי חילוק דהא בפרק השולח רבי דס"ל אין ברירה אמרו גם במידי דקאי לחלק דהיינו גבי טבל וחולין מעורבין זה בזה יעו"ש. ושוב ראיתי להפר"ח שהקשה כן ובכלל הקושיא כתב ואמרינן בפרק השולח וכו' טבל וחולין מעורבין זה בזה ונראה ודאי דרצונו לשלול חילוק זה דליתיה.

הלכה טו

וכתבי הקדש שבתוכה הרי אלו יגנזו. ואמרו שם בגמ' מתני' דלא כר' אליעזר דאמר כל עיר שיש בה מזוזה אפי' אחת אינה נעשית עיר הנדחת שנא' לא תעשון כן לה' אלהיכם ופרש"י הואיל וכתיב בה אזכרות אי אפשר לשרפה והקשה הגדול בעל משנה למלך הביאו בספר בני דוד דליתי עשה דושרפת ולידחי לא תעשה דלא תעשון כן. וראיתי להרב מרכבת המשנה ז"ל תירץ דשאני הכא דעובר הלאו בכל אזכרה ואזכרה דבמזוזה וכה"ג לא אמרינן אתי עשה ודוחה ל"ת והכי דייק לה מלשון רש"י דכתב וכתיב בה (אזכרה) [אזכרות] אלו דבריו ואחר המחילה רבה ליתא דלפי דבריו יוצא דאם ימחוק

אדם מזוזה בבת אחת עובר על כל אזכרה ואזכרה ואין הדין כן אלא דעובר דוקא הלאו אחד ומנא אמינא לה ממאי דגרסינן במסכת מכות דף כ' ת"ר לא יקרחו קרחה יכול אפי' קרח ד' וה' קרחות לא יהא חייב אלא אחת ת"ל קרחה לחייב על כל קרחה וקרחה הני ד' וה' קרחות היכי דמי אילימא בזה אחר זה וה' התראות פשיטא אלא בחדא התראה מי מחייב והתנן וכו' לא צריכא דסך ה' אצבעותיו נשא ואותבינהו בבת אחת דהויא התראה לכל אחד ואחד והיינו טעמא מיתורא דקרחה וכמ"ש התוס' שם בפירוש דאי לא תימא הכי אוכל ב' זתים מאיסור בבת אחת יהא לוקה שתים יעו"ש וכן בשריטה על דרך זה שעשאו בבת אחת לוקה הרבה דשם נמי איכא קרא יתירה כמו קרחה ואף דלא פסקו רבינו אלא בקרחה יעו"ש בפי"ב מהלכות אלו הט"ו ולא כתב כן בשריטה הלכה י"ג משום דבש"ס אתמר בקרחה כן כתבו ג"כ הוא בקרחה וה"ה בשריטה דאל"ה מה נענה ומה נאמר להכרח הש"ס בקרחה דהוי ג"כ בשריטה דהקשו אילימא בזה אחר זה וה' התראות פשיטא אלא בחדא התראה מי מיחייב וכו' יעו"ש והש"ס כתב כן בקרחה וה"ה בשריטה המורם מן האמור דמשום יתורא דקרא הוא דחייב על כל אחת ואחת אפי' שהם בבת אחת משא"כ בשאר לאוי דאם עשאם בבת אחת כגון אוכל ב' זתים מאיסורא וכן מוחק שמות בבת אחת בהתראה אחת אינו לוקה אלא אחת ומ"ש רש"י ז"ל אזכרות כיון דאיכא אזכרות טובא נקט אזכרות ולא אזכרה.

ולעיקר הקושיא לפי חומר הנושא נראה דלא ס"ל לר' אליעזר אתי עשה ודחי ל"ת דזה הוא נלמד מכלאים בציצית מסמיכות לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך יעו"ש ביבמות דף ב' ואמרו שם דאף מאן דלא דריש סמוכים במשנה תורה דריש שכן ר' יהודה דלא דריש ובמשנה תורה דריש גבי אנוסת אביו ואמרו שם דא"כ ת"ק דפליג עליה דר"י אמאי פליג כיון דאיכא סמיכות ומשני דלא חשיב ליה סמיכות יעו"ש וההוא [ת"ק] דר"י הוא ר' אליעזר כמו שנראה בברייתא בברכות דף כ"א נמצא ר"א לא דריש סמיכות אלא סמיכות דאלים טובא וא"כ האי סמיכות דלא תלבש שעטנז עם גדילים תעשה לך לא אלים טובא דשם ביבמות נושא ונותן טובא בסמיכות הזה עד דמסיק בדף ה' ע"ב אלא משעטנז כולה נפקא ועיי"ש בתוס' ד"ה כולה שהקשו כמה קושיות בזה ואף שתירץ לא ניחא ליה לר"א בהכי ומשו"ה נייד מסמיכות הזה ולא דריש להתיר כלאים בציצית ולא נפקא [ליה] האי דינא דאתי עשה ודחי ל"ת.

ואחר סמוך קצת ימים מצאתי להתוס' פרק ר' אליעזר דמילה דף ק"ל ע"ב ד"ה שלא שהקשה לר"א דהתיר מכשירי מילה בשבת דרך רשות הרבים דהא אפשר דרך גגות וכל מקום דאפשר לקיים שניהם לא אמרינן אתי עשה ודחי ל"ת יעו"ש דלא תירצו

כלום ולפי קדימתינו דלא ס"ל לר"א אתי עשה ודחי ל"ת ומילה היא היתר ולא דיחוי והיא הלכה למשה מסיני אף מכשירי מילה שרו ליה כמילה גופא דהותרה היא מילה ומכשיריה לדידיה.

פרק ה

הלכה ט

הנוטע וכו'. עיין בדינא דחיי לאוין מ"ד מה שהקשה על רבינו דלא כתב ג"כ דאסור ליטע אשירה שהוא ענין אחר ומבואר בכתוב וכמו דאיתא בסיפרי ועי"ש מה שתירץ והיה בהניח דס"ל לרבינו דלא תטע לך אשירה עם אצל מזבח הוא נרדף ולא דהוי ב' עניינים יעו"ש וכ"כ מהר"י הכהן איש ירושלמי הובאו דבריו במרכבת המשנה יעו"ש ודבר ה' בפיהם אמת שכן בפתיחת הלכות ע"ז שמנה מ"ט מצוות לא תעשה כתב וז"ל שלא ליטע אשירה וכאן כתב הנוטע אילן אצל המזבח ובמנין המצוות ל"ת בתחילת ספר היד כתב שלא ליטע אילן במקדש שנאמר לא תטע לך אשירה כל עץ נראה דס"ל דכל הכתובים הוא ענין אחד ודוק ועיין במ"ש מרן ובמ"ש בסיפרי תועפות ראם סדר שופטים.

הלכה יא

ואינו לוקה אלא הנודר בשמה. ועיין השגת הר"א והלצת מרן בעד רבינו בדוחק לפי חומר הנושא וראיתי להרב מרכבת המשנה דגמגם עליו דא"כ אמאי לא אמרו בש"ס דלעולם דסבר תנא דידן דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו והכא שאני או דדמי לנשבע או משום חומרא דעבודה זרה גם כתב שמהרש"ך תירץ כתירוץ מרן וכו' יעו"ש ואחר המחילה רבה לא ירד לדעת מרן דמ"ש מרן לחלק בין לאו זה לשאר לאוין דאין בהן מעשה לאו לדעת רבינו בלחוד הוא דכתב כן אלא גם לדעת התנא והוא דרבינו הבין דמ"ש בש"ס דתנא דמתני' הוא כר' יהודה רצונו לומר בלאו זה דוקא ופליג עליה בשאר לאוין יעו"ש היטב בדברי מרן וזה אפשר ג"כ בכונת מהרש"ך שכתב דדחקיה ליה לרבינו כלומר ומשו"ה מפרש הש"ס הכי ונמצא דהוא בעד הש"ס ומ"מ איני מחליט בכונת מהרש"ך שאין לשונו בידי מ"מ בכונת מרן פשוט ושוב ראיתי למהר"ם די בוטון עמד ג"כ על דברי מרן ולענ"ד הן פשוטים ומרוב פשיטותן איני מאריך.

ורגע אדבר לפרש דמאי דנייד הש"ס מלאוקומי מתני' אליבא דמ"ד לאו שבכללות אין לוקין עליו הכא שאני לפי שלא מצינו לשום אדם דפליג ואמר דלוקין משא"כ בלאו שאין בו מעשה דכיון דהא מיהא איכא מ"ד דלוקין עליו אף דמתני' סברה דאין לוקין בעבודה זרה והנשבע מודה דלוקין ודוק ועיין להרב דינא דחיי לאוין ל"ב על שם הרב אחיו וז"ל

ודבריו צריכין ביאור כי עיקר תירוצו הוא בהניח דליכא מאן דפליג אלאו שבכללות ויאמר דלוקין עליו ואינו כן דהא מצינו אביי ורבא בפ"ב דפסחים דנחלקו דמר אמר לוקין ומר אמר אין לוקין וכן שם בזג וחרצן ובמנחות בשאור ודבש ואיך כתב דליכא מאן דפליג אלו דבריו ותהי עליה מרנא ז"ל וז"ל ושותיה דמר אחי לא ידענא דכונת הרב לומר דלא מצינו תנא שיחלוק ויאמר דלוקין על לאו שבכללות כמו שמצינו לר' יהודה שהוא תנא דסובר בלאו שאין בו מעשה לוקין עליו ומשו"ה עדיף טפי לומר שסובר תנא דידן דלוקין על לאו שאין בו מעשה כזה מלומר שסובר תנא דידן דלוקה על לאו שבכללות ואם מצינו לאמוראים שנחלקו על לאו שבכללות מה בכך כיון דליכא תנא דסובר דלוקין ואין סברה לומר דתנא דידן סובר דלוקין עליו דא"כ יקשה על מי שאומר דאין לוקין וכו' יעו"ש שאר דבריו.

ואני הדיוט לא זכיתי להבינו בכל דבריו אלו חדא במ"ש כי הן אמת שמצינו אמוראים אבל תנא לא מצינו והמה דברים תמוהים דאי לא מצינו תנא דיסבור דלוקין אלאו שבכללות והוא מוסכם מכל התנאים איך איכא אמורא דסובר דלוקין נגד כולהו תנאי ואיך הש"ס לא קא מותיב אמאן דאמר לוקין כיון דליכא תנא דיסבור הכי וכדרך הש"ס בכל מקום כידוע אלא ודאי דידיע לש"ס דאיכא מאן דסבר הכי דלוקין אלאו שבכללות ומשו"ה לא מותיב הש"ס אמאן דאמר לוקין מהברייתא דאמרו דאין לוקין דידע דאיכא תנא דסבר דלוקין ועיין בחידושי בפ"א מהל' איסורי מזבח ה"ד מה שאכתוב.

גם מ"ש ואין סברא לומר דתנא דידן וכו' דא"כ יקשה וכו' לא באתי לכונתו דהן עוד היום נחזי אנן דכיון דאמרינן דכולהו תנאי הכי סבירא להו דאין לוקין א"כ איך חד מהני אמוראי סברי דלקי ואיך הש"ס לא מותיב ליה וכן איני מבין לכל מ"ש אח"כ בזה דבזמן רב דימי לא היה עדיין מחלוקת זה וכו' ואתמהא דכיון שהוא מוסכם דאין לוקין איך יבא אח"כ האמורא ויחלוק על דבר מוסכם.

ולעיקר הקושיא של הרב אחיו אחר נשיקת ידיו ורגליו לא קשיא דאינו ענין לאו שבכללות דילן להההיא דפסחים וכמ"ש התוס' בסוגיין דף ס"ג ד"ה על כולן אינו לוקה ואפי' למ"ד בסוף פרק כל שעה דלקי אנא ומבושל הנהו מפרשי טפי מקרא דלא תעבדם וכו' עכ"ל הרי דאין עניינם אחד וז"ל הרשב"א סי' קמ"א ומיהו הדברים עתיקים שענין לאו שבכללות בש"ס אינו כולו על צד אחד אלא יש שכולן מודים בו שאין לוקין עליו כההיא דסנהדרין המגפף וכו' ויש לוקין עליו על דעת רבא בתמורה גבי המעלה אברים וכו' ויש שנחלקו בהן אביי ורבא בנא ובמבושל וכו' יעו"ש הבאתי לשונו בפ"א מאסורי מזבח ה"ד ושוב ראיתי שם בסמוך שתירץ כדברי משם הרב אחיו ז"ל ושפיר דחי ליה רב

החבי"ב מדבריו בספר המצות בשרש הט' שכתב שאביי שאמר שלוקין אלאו שבכללות אלאו דכי אם צלי אש קאמר שהוא לאו שבכללות שהוא דומה ללאו דלא תאכלו על הדם וכו' יעו"ש נמצא דאין תירוץ זה מועיל לדעת רבינו שכבר כתב שאין דעתו מסכים עם התוס' והרשב"א.

ומ"מ י"ל דאף דכתב כן בסה"מ לא דק בזה כי אינו יוצא מזה לענין דינא כי כבר כתב הוא ז"ל שם דסברת אביי נדחה ולא כתב כן בדקדוק ואה"נ דסובר דיש לחלק בין הא דמגפף וכו' להההיא דנא ומבושל וכמ"ש התוס' כאן והרשב"א ואזלא ההיא ש"ס דפסחים עם פי' רש"י ומוכרח הוא כן דאל"כ קשה כאן בסנהדרין כמו שהרגישו בתוס' ויעו"ש בספר יד מלאכי כללי הרמב"ם סי' כ"ג כדברינו ונמצא א"כ תירוץ הרב אחיו נכון ועיין בפרטים אלו בחידושי הלכות קרבן פסח פ"ח ה"ד וה"ו.

עוד כתב מרן וז"ל דגלי קרא בנשבע לשם שהוא לוקה וכו' ה"ה בנשבע לשם ע"ז עכ"ל והקשה עליו שם בדינא דחיי לאוין דמה ענין נשבע בשם ע"ז לנשבע לשוא דנשבע לשוא חייב מלקות משום מוציא שם שמים לבטלה וכו' אבל בנשבע בשם ע"ז דליכא האי טעמא למה ילקה אי ליכא מעשה אלו דבריו.

ולענ"ד כונת מרן פשוטה לומר דכי היכי דבהזכרת ה' יהיה מה שיהיה או לשוא או לשקר חשיבא כל כך ללקות אף דהוא ענין דאין בו מעשה א"כ גם בנשבע לע"ז חשיבא האזכרה כ"כ דאף דליכא מעשה לוקה עליה ורצה ללמוד דהאזכרה חשיבא מעשה ללקות ומה לי איסור הזכרה מכח שם שמים לבטלה ומה לי איסור הזכרה מכח שם אלהים אחרים לא תזכירו דרבינו ס"ל דהזכרת שם שמים לבטלה הוי דאורייתא.

והלח"מ הל' סנהדרין פי"ט ה"ד כתב לישב דברי רבינו ממה שהקשה לו מרן וז"ל דמ"ש רבינו דלוקה הוא בעשה מעשה וכגון שנשבע שלא אוכל ואכל כדאמרינן פ"ק דתמורה גבי חוץ מנשבע ומימר היכי דמי אי דאמר שבועה שלא אוכל ואכל מעשה עשה אלו תורף דבריו והחבי"ב בדינא דחיי שם כתב עליו ולא הבינותי דבריו וכו' שאני התם בנשבע לשם ה' שלא יאכל אין האיסור במה שנשבע אלא במה שנשבע לשקר ולא קיים שבועתו ובשעת השבועה עדיין לא עשה איסור משו"ה חשיב לאו שיש בו מעשה אבל בנשבע לשם ע"ז האיסור הוא משום שנשבע בשם אלהים אחרים בין יאכל בין לא יאכל ובשעת השבועה עבר האיסור ומה שאכל אח"כ ועשה מעשה לא מקרי מעשה לענין שיקרא לאו שיש בו מעשה אלו תורף דבריו.

ולענ"ד עניינם אחד דומה בדומה דכשם שאסור להזכיר שם ע"ז כך אסור להזכיר שם שמים לבטלה מדאורייתא ואפי' ברכה לבטלה רובא דרברבתא סברי שהוא דאורייתא

בלאו דלא תשא וכו' וא"כ כשמזכיר שם שמים לבטלה בלא מעשה איכא איסורא דאורייתא ובעבד מעשה אח"כ מכח השבועה לקי מכח השבועה וא"כ ה"ה בנשבע בשם ע"ז אם לא עשה מעשה ליכא אלא איסורא דאורייתא ברם אי עשה מעשה מכח השבועה שנשבע על שם ע"ז לקי והוי דומה בדומה ועיין להלח"מ עוד שם בהל' סנהדרין במה שתמה על רבינו במנין הלוקין שמנה והצריך עיון. וראיתי להרב מרכבת המשנה שתמה אדרבא על הלח"מ וכתב שרבינו לא מנאן אלא ללאו אחד כמו שיראה המונה יעו"ש אלו דבריו והגדתי היום שלא ידעתי למונם ולא מצאתי דבר חדש אלא כמ"ש הלח"מ ומי יתן ידעתי כונתו בזה.

פרק ז

הלכה י

וגחלת עבודה זרה אסורה והשלהבת מותרת וכו'. ברייתא פרק בתרא דיו"ט וכתב בשיטה מקובצת וז"ל ואע"ג דבפסחים דף כ"ו אמר בשלה ע"ג גחלים דברי הכל מותרת פירושו בדיעבד אבל לכתחילה אסורה אי נמי הכא כשנאסרו הגחלים עצמן בתקרובת ע"ז או בגחלי הקדש ממש והתם כשנאסרו מעצים אסורים עכ"ל.

והנה תירוצו הראשון תמוה טובא דמוקי לאיסורא דגחלת דברייתא בלכתחילה מאי שנא דגחלת דהקדש מועלין בה דהוא דאורייתא דבגחלת חד איירי ולא בשתי מיני גחלת ועוד דא"כ דשאני גחלת של הקדש מגחלת ע"ז מטעם שיהיה ושאני זה מזה דשל הקדש איסורו מדאורייתא ושל ע"ז מדרבנן א"כ מה הקשה הש"ס שם גבי שלהבת מאי שנא של ע"ז דשריא ומאי שנא דהקדש דאסיר והוצרך לתרץ כמו שתירץ הא לא קשיא כלל [ד]גחלת של ע"ז דאיסורו מדרבנן לא גזרו בשלהבת גחלת של הקדש דהוא דאורייתא גזרו בשלהבת וראיתי להרב שער המלך שהקשה כן למרן בב"י ובשו"ע סי' קמ"ב ביו"ד שפסק דפת שבשלה ע"ג גחלים של אשירה מותרת כמו שהקשינו וניחא ליה דעד כאן לא כתב מרן כן אלא בגחלת של עצי אשירה דאיסור אשירה אזל ובש"ס איירי כשהגחלים עצמן הם תקרובת ע"ז ונמצא א"כ דאיסור ע"ז לא אזל וראוים הדברים למי שאמרן ברם לדעת מוה"ר בצלאל [השיטמ"ק] בתירוץ א' דמוקי לברייתא דידן דגחלת של ע"ז אסורה בלכתחילה קשה טובא כמו שהקשתי וצ"ע.

אמנם מה שתירץ שנית נכון דגחלת דברייתא בין דהקדש בין דע"ז הוא דהגחלת עצמה היא לשם ע"ז ולא דהיה גחלת דנעשה מעצי ע"ז או מעצי הקדש ובשלהבת שאינה קשורה בגחלת יש הפרש בין הקדש לע"ז וכמ"ש טעמא בש"ס ברם בקשורה בגחלת גם

בעבודה זרה אף דנהנה מן השלהבת לחוד אסור וכמ"ש הרא"ש בשמעתין וטעמו עמו דכיון דקשורה בגחלת וגחלת גופא היא דע"ז נעשה השלהבת כגופה דגחלת משא"כ אי הגחלת גופא לאו דע"ז אלא דהיה גחלת מעצי אשירה כשנעשה גחלת אזדא ליה איסורה ופנים חדשות באו לכאן ודאי שרי הגחלת גופא וא"כ ברכת המאור במוצאי שבת שאסור לברך בנר של עבודה זרה הוא משום דהגחלת ושלהבת עמה קשורה הוא של ע"ז דאיירי מתני' במסיבה לשם עבודה זרה והנר להאיר להם נמצא דהיא גופא לשם ע"ז ולא הוי בגחלת מעצי אשירה זו היא סברת הרא"ש והרע"ב שכתבו גבי נר ובשמים דאסורים בהנאה והיינו כדכתיבנא דהנר גופא היא ע"ז ולפי"ז לא קשה מה שהקשה הרב בעל שער המלך להרא"ש והרע"ב דלדידהו קשה להירושלמי דפרק החליל הביאוהו התוס' דף נ"ג שהקשו איך היתה אשה בוררת חיטים מאור בית השואבה ותירצו דקול ומראה וריח אין בו משום מעילה וא"כ כל שכן בע"ז דקיל טפי ואיך אסרו בברכות מלברך על של גוים דקיל טפי מהקדש יעו"ש דגבי ברכת מאור במוצאי שבת היא גופא דהיינו הנר הוי ע"ז משו"ה אסור משא"כ גבי אור בית השואבה שהגחלת גופא לא הוי הקדש אלא הפתילות והשמן א"כ כשנעשה גחלת ושלהבת ההקדש אזדא ליה ומדאורייתא שרי אלא רבנן גזרו בהקדש ליהנות גם בזה כמ"ש בש"ס דביצה בדוגמא לזה אלא דקול ומראה וריח אין בו משום מעילה משו"ה שרי לגמרי מה שאין כן בע"ז דהגחלת גופא בנדון כזה שריא דליכא למגזר בה דבדילי מינה אינשי.

ובזה יתורץ קושית התוס' בסוכה ובפסחים שהקשו מש"ס דילן עם הירושלמי דבש"ס דילן אמרו קול ומראה וריח אין בו משום מעילה אבל איסורא איכא ובירושלמי על שהקשו היאך בוררת אשה חיטים מאור השואבה והא איכא מעילה ותירצו קול ומראה וכו' אין בו משום מעילה ואפי' איסור ליכא דהתם בברירת חיטין הפתילה והשמן הוא הקדש וכשנעשה גחלת ושלהבת כבר יצא מהקדש ובזה אמר קול ומראה וכו' אין בו משום מעילה משא"כ בפסחים דאמרו דאיסורא איכא הוא כשנהנה מהקדש גופיה ולא מהיוצא מההקדש והרב שער המלך כדי לישב הירושלמי עם מתני' דברכות כתב ע"פ מה שתירץ הבאר שבע לקושית התוס' דפליג הירושלמי עם ש"ס דילן בחילוק דכשבא ליקרב להריח או לראות יותר אז איכא איסורא משא"כ היכא שהאור בא לו למקום אשר הוא חונה כההיא דאשה בוררת חיטים שרי א"כ הכא נמי י"ל דטעמא דאין מברכין על נר של ע"ז משום שמקרב עצמו ליהנות מאורה אלו דבריו.

ולענ"ד אינו מן הישוב דהא תניא שם דף נ"ג היה מהלך חוץ לכרך וראה אור אם רוב כותים אינו מברך וכו' והא התם דדמיא לברירת חיטים מאור השואבה והתם שרי והכא

אסור לברך ודוק.

ומתוך האמור בסוגיין דשאני שלהבת עבודה זרה משלהבת הקדש דשל ע"ז בדילי מיניה אינשי ולכן אין לגזור בשלהבתו ושרי אין מקום למ"ש השושנים לדוד בברכות פ"ח מ"ו וז"ל דהנך דע"ז לאו מדינא דאורייתא הוא דאסירי דהא לא הויא הנאה מדאורייתא דבהדיא קי"ל בפרק כל שעה דקול ומראה וריח אין בהם משום מעילה וה"ה לאיסור ע"ז אלא דמ"מ משום חומרא דע"ז גזרו בה שאסור דהא מיהא נהנה או בראיה או בריח אלו דבריו וליתא כמו שנראה ברור.

ולהתוס' יומא שהקשו להירושלמי מש"ס דילן וכן בפסחים שהקשו כן דבירושלמי מוכח דקול ומראה וכו' אין בהם משום מעילה ואפי' איסורא ליכא ובש"ס דילן ס"ל דאיסורא איכא יעו"ש י"ל דעדיפא מינה תיקשי להירושלמי ממתני' דברכות דאוסר לברך על מאור של ע"ז ולמה יהא אסור כיון דקול ומראה וכו' אין בהם משום מעילה דבזה א"א לומר דפליגי דהוי הקושיא ממתני' וי"ל דלא קשיא להו ממתני' די"ל דשאני מצוה דאף בשריא ממאיס לגבוה וכמו שתירץ מהר"ם על שם רבו וכדאמר רבא לולב של ע"ז לא יטול ואם נטל יצא וטעמא דלא יטול משום דמאיס.

פרק ט

הלכה ב

ואסור וכו' אלא אם כן נודע וכו'. ומרן והבאים אחריו לא הראו מקום מוצא דין זה והוא בע"ז ס"ה מהנהו עובדי דר' יהודה ורבא דשדרו לארמאי דורונא ביום אידם דידעי בהו דלא פלחי ע"ז.

פרק יא

הלכה א

עיין מ"ש הגהות מיימוני ומ"ש בספר אגורה באהלך דף כ"ט ע"א.

פרק יב

הלכה ב

האשה שגלחה וכו'. עיין מ"ש מרן ומ"ש הלח"מ ומ"ש עליהם המשנה למלך שהיא קושיא עצמית וראיתי באחרונים מה שצדדו לתרץ ולא נחה דעתי ולענ"ד נראה לדעת רבינו דס"ל דכל הך שקלא וטרייא דהש"ס דקאמר והתניא זקן אשה וסריס וכו' עד

ש"מ תרתי אינו אלא לאי בעית אימא בתרא דאמר קרא לא תקיפו וכו' וכמ"ש התוס' ד"ה להשחתה והיינו טעמא דהך דשני קרא בדבוריה אינו דבר מוכרח כל דחזינן בברייתא איפכא אמנם לאי בעית אימא קמא מסברא לא קשה מההיא ברייתא דמיד נדחית להשחתת לא מצית אמרת וכו' וכמו שהעלו אח"כ כיון דהוי הפך הסברה ותדע שהוא הכי דהרי התוס' נדחקו בפירוש הש"ס ואמרו דאף דשני קרא בדבוריה מ"מ מכח הברייתא הוה דחינן השינוי בכתוב ואם איתא דהסברא הוה מצינן למדמי מכח הברייתא יותר היה להם לפרש השקלא וטריא הזאת לאי בעית אימא קמא ולא לפרש לאבע"א בתרא ולא הוה דחינן שינוי הכתוב שהוא נראה יותר לרואי השמש אלא ודאי דלסברא הוא יותר קשה לנו מהברייתא משינוי הכתוב ונמצא א"כ דלאבע"א קמא שהוא מסברא ליכא שום שקלא וטריא ולהך אבע"א קמא הגזירה שוה דפאת פאת לא אתא אלא לכדתניא לא יגלחו יכול וכו' לחוד ומאי דלא כתב קרא את שבזקנך לא ס"ל להאי אבע"א זה נ"ל דלאבע"א קמא נשאר הילפותא מסברא לחוד וכמ"ש רבינו ולכן לא הזכיר עוד מדברי הש"ס והוליד דינו לעבדים דחייבים ומן האמור קשה טובא על הטור ביו"ד סי' קפ"א דפסק כרבינו דעבדים חייבים וכדעת רבינו וכן הביא מרן בב"י שם דברי הנמוק"י על שם הרמ"ה מטעם דנשים לית להו זקן כאבע"א קמא והוא העלים עין מדברי אביו הרא"ש דשם בקידושין לא הביא האבע"א קמא כי אם האבע"א בתרא זקנך ולא זקן אשתך ונפק"מ לפי זה דעבדים פטורים מכח ההקישא דלה לה ומן התימא על מרן שלא הרגיש בזה וכן הט"ז והש"ך הביאו האבע"א קמא כמו דליכא עוד מזה בש"ס וכן הב"ח ולא הרגישו מהרא"ש.

ולענ"ד [אני] בנו נראה לדעת רבינו דס"ל דהך גזירה שוה אידחייא והוא דאח"כ אמרו בגמ' שם איסי תני אף בבל יקרחו נשים פטורות ויהיב טעמא שם אביי דיליף קרחה קרחה מבני אהרן והקשו בגמ' ואי ס"ד דבני אהרן אכוליה עניינא קאי למה לי ג"ש השתא כהנים וכו' ישראל לא כ"ש ותירצו אי לאו ג"ש הו"א איפסיק הענין וכו' ע"כ והקשו בתוס' בד"ה אי לאו ג"ש דהיכי תיסק אדעתין לומר הכי הא מפקינן לעיל מפאת וכו' וכ"ש דקאי אקרחה וכן לת"ק היכי פליג אקרחה הא אפי' מפאת אמרינן דקאי אבני אהרן כ"ש אקרחה דקרובה לבני אהרן ועיי"ש מה שתירץ והשתא קשיא ליה לרבינו קושית התוס' הלזו ודחיקא ליה לומר כתירוץ התוס' משום דכיון דילפינן ג"ש פאת פאת נמצא דבני אהרן לכוליה קרא קאי וכ"ש אקרחה דכתוב למעלה מפאת ולא יש ס"ד למילף מקרא דעם קדוש לחיובא מאחר דמצינן לאוקמא אשריטה וגדידה וכן לת"ק קשה היאך חייבות אקרחה ומכח קושיא זו ס"ל לרבינו דלא אמר אביי הך ג"ש דפאת פאת אלא

קודם שנודע לו דברי איסי דהוה ס"ד לומר דת"ק סבר כאיסי דנשים פטורות בבל יקרחו ג"כ ואין למדין מן הכללות אפי' במקום שנאמר בו חוץ ואז לא הוה צרכינן לג"ש דקרחה קרחה אלא מג"ש דפאת פאת נפקא במכל שכן וכאמור ברם השתא דמדברי איסי מוכח דת"ק סבר נשים חייבות בבל יקרחו מוכרח דלית להו ג"ש דפאת פאת אלא מסברא ס"ל דנשים ליתנהו בהקפה ובהשחתה וכיון דלת"ק לית ליה ג"ש דפאת אמרינן דאיסי ג"כ לא פליג ליה בהכי בטעמא דבל תשחית דפטורות דכולהו מודו בהכי דהוא מסברא אלא איסי דתני אף בל יקרחו נשים פטורות הוא משום דגמר קרחה קרחה דאי לאו ג"ש הו"א הפסיק הענין וג"ש דפאת פאת אצטריך להההיא דתניא לא יגלחו וכו' דלא מייתר להו פאה לתרתי וכמ"ש הרמב"ן ז"ל בחידושיו לקדושין בדעת איסי ה"נ ס"ל לרבינו לדעת כו"ע וכדכתיבנא ודוק.

הלכה ג

וכל מצות עשה וכו' נשים פטורות. נ"ב אי איכא לאו בהנך מצות עשה שהזמן גרמן מוזהרות הן אף בעשה כמ"ש רבינו בספר המצות בסוף מנין מ"ע וכן דעת הרב החינוך סדר אמור סי' רס"ט ורפ"ג יעו"ש אמנם הרב פרשת דרכים בהגהותיו על החינוך הביא מחלוקת בזה וכתב שדעת התוס' בקדושין דף ל"ד ד"ה מעקה במ"ש ויש מפרשים וכו' חולקים וס"ל דלעולם אין הנשים מוזהרות בעשה דהזמן גרמא אף דאיכא לאו יעו"ש.

ולענ"ד לא כן אדמה דעד כאן לא כתבו התוס' כן אלא בכהאי גוונא דאיכא עשה נגד ל"ת ועשה דקי"ל אתי עשה ודחי ל"ת ונשאר העשה שבצד הל"ת אז אמרינן האשה אינה מוזהרת בעשה שהזמן גרמא כיון דנשאר עשה לחוד ברם היכא דליכא עשה נגד העשה ול"ת ודאי דהאשה מוזהרת אף על העשה דמכח הלאו שבה מתחייבת על העשה וכסברת רבינו והחינוך ולא משוינן פלוגתא זו היא סברת היש מפרשים. ולפ"ז אין מקום למה שהקשה הרב שער המלך לדברי הי"מ אלו והצריך עיון יעו"ש והר' יוסף איש ירושלים הקשה עליהם מכח שרפת קדשים ביו"ט ודחה לדבריהם יעו"ש והרב בשער המלך ז"ל הסכימה דעתו בדעת התוס' כמו שהבין הרב תנא הוא. ולפ"ז קמה קושית מהר"ש אלגאזי בשמע שלמה דא"כ מאי מקשה בש"ס סוכה דף כ"ח דלמה לי קרא לחייב נשים בעינוי תיפו"ל דחייבות משום לאו דאית בה וכו' דאימא דאתא קרא לאחיובי לנשים גם בעשה יעו"ש ותריץ יתיב לה דכונת הש"ס בקושיא זו לאו דקרא למה לי דאה"נ דאצטריך לחייב נשים בעשה אלא לתנא דברייתא דקאמר לרבות הנשים שחייבות בעינוי שנראה דאי לא"ה פטורות ואינו דגם בלא"ה חייבות מכח הלא תעשה והוי ליה למימר שמוזהרות בעשה אלו דבריו.

ולענ"ד לא נהירא בכונת הש"ס חדא דלא דמי קושיא האחרת דסוכה למה לי לקושיא דיום הכפורים וכו' ועוד דלפי סגנון הש"ס הי קרא והי הלכתא ותו קרא למ"ל וכו' המעיין היטב יראה דהקושיא היא כפשוטה דקרא יתר וכמ"ש רש"י ז"ל ולפי מ"ש דאין חולק לסברת רבינו והחינוך מעיקרא קושיא ליכא וכמ"ש הרב שער המלך ז"ל ואם נפשך לחלוק במאי דכתיבא בדברי היש מפרשים נראה דאה"נ דקשה לדבריהם מהך סוגייא קושית הרב שמע שלמה ז"ל ובלא"ה כבר הקשה על דבריהם הר"י איש ירושלמי ואה"נ דאף מהכא קשה להו ומ"מ הנראה אמת דכל דאיכא עשה ול"ת גם הנשים מוזהרות בעשה דכולה חדא היא.

וראיתי לו שם להרב שער המלך שהביא ראיה לזה מש"ס פסחים דף צ"א ע"ב ממ"ש רש"י גבי נשים בפסח ומה שפירש הש"ס אליביה מהיכא נפקא לן דהיינו דמאיש פטרינהו וממכסת למד לעשותן טפלה ואי לאו דכתיב איש למעוטינהו הוה מרבינן מקרא דמכסת חייובן לגמרי אלו דבריו ז"ל. ולא באתי לכונתו איך מזה נלמד להך סברא דכל דאיכא לאו ועשה דהנשים מוזהרות גם בעשה דהתם איכא ב' קראי חד איש וחד מכסת דאיש ממעט נשים ומכסת מרבה ולקיים שניהם אמרינן דאיש ממעט נשים ומכסת מרבה להו לטפלה והתם הוא לעיקר החיוב ולא לאיסור העשה ואינו ענין לענינינו כלל.

עוד כתב שם דאין להקשות מהא דאמרו שם מאי טעמא דר' יוסי דכתיב במכסת נפשות וכו' דלמה לי קרא לחייובינהו תיפוק ליה כיון דעשה שיש בו כרת הוא מוזהרת עליו די"ל דהוה ילפינן מפסח שני לפיטורא אלו דבריו. ומה יענה אבנ"ר כשנקשה כן מר' יוסי דס"ל דבין בראשון בין בשני נשים חייבות ונפקא ליה בש"ס ממכסת נפשות ונכרתה הנפש ההיא ולמ"ל הנך קראי תיפול דחייבות משום דאיכא כרת. ונראה לומר דאי לאו קראי הו"א דחטאו ישא האיש ההוא הוה ממעט לאשה ברם כיון דאיכא קראי לחיובא מוקמינן לחטאו ישא האיש ההוא למעט קטן מכרת ואתי שפיר למאי דקי"ל דכל דאיכא לאו וכרת נשים מוזהרות.

והרב גופי הלכות סי' שי"ד כתב דמ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות אף דאיכא לאו וכרת ולמד כן מקושית התוס' בקדושין דף כ"ט ד"ה אותו שהקשו דלמ"ל קרא דאותו לפטור אשה ממילה תיפו"ל דהוי מ"ע שהזמן גרמא ואף דאית בה כרת. והרב בשער המלך שם כתב דכונתו דנשים פטורות מעונש העשה אמנם ודאי דעל עונש הלאו או כרת מחייבות מטעם השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שבתורה.

ולענ"ד לא כן אדמה אלא כונתו דפטורות מכל וכל דהא למודו הוא מאותו שהקשו דל"ל

קרא דאותו לפטור אשה ממילה תיפו"ל דהוי מ"ע שהזמן גרמא והא הפיטור דאותו ולא אותה הוא לפוטרה מכל וכל ומדהקשו כן נראה דפטורות לגמרי אף דאיכא כרת ואם תאמר למאי נפק"מ כתב הרב כלל זה כיון דליכא מצות עשה שיהא חייב כרת אלא פסח ומילה וממילה היא פטורה ובפסח היא חייבת כר' יוסי דנפק"ל מקרא יעו"ש פסחים דף צ"א לא קשיא די"ל דאה"נ דלא נפקא מינה למצוה אחרת ומ"מ יוצא מזה דלא תיקשי לן דלר"י דהוא הלומד דשוחטין עליה בראשון ובשני בש"ס הנ"ל מקראי למ"ל קרא תיפו"ל דאיכא כרת והשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה וודאי חייבת ברם כפי כלל זה דאף דאיכא לאו או כרת אפ"ה כל שהיא מ"ע שהזמן גרמא פטורות ניחא דמשו"ה אצטריך לקראי לאחיובי לאשה דאי לאו הכי פטורות וזה ניחא ג"כ לר' יהודה דס"ל דבראשון שוחטין עליה בפני עצמה ברם לר"ש דס"ל דבראשון עושין אותה טפלה ונפקא ליה בש"ס משום דכתיב איש ולא אשה למ"ל קרא לפוטרה מ"ע שהז"ג היא ואף דאיכא כרת נשים פטורות וי"ל דלר"ש נשים פטורות אף דאיכא כרת ומ"מ אצטריך קרא דסד"א כיון דאיכא כרת הי"א דגם בזה נאמר השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים קמ"ל דאף דאיכא כרת נשים פטורות כיון דהוי שהזמן גרמא ואם כן אף לר"ש מצות עשה שהז"ג אף דאיכא לאו או כרת נשים פטורות וסברא זו דכתבינן לדעת ר"ש כתבה הרב גופי הלכות שם בדעת רש"י שם יעו"ש וסיים וז"ל וכעין זה הקשו התוס' דף ל"ד ד"ה מעקה יעו"ש והיינו שהקשו דאיך אמר דמעקה וכו' הוו שלא הזמן גרמא ומשו"ה נשים חייבות והא בלא"ה חייבות משום ולא תשים דמים וכו' וכן שאר הנך ברם אין זה דומה למ"ש בדעת רש"י דמ"ש בדעת רש"י הוא דסד"א דכיון דאיכא לא תעשה בצד העשה אף דהוי מ"ע שהזמן גרמא הו"א דנשים חייבות קמ"ל דפטורות והתוס' שכתבו דכל דאיכא לאו חייבות הוא במ"ע שלא הזמן גרמא והתם ודאי חייבות.

ואחר זמן שכתבתי זה ראיתי להרב רוח אליהו בשיטת קדושין דף ל"ד גבי תוס' ד"ה מעקה שהביא דברי הרב גופי הלכות אלו והאריך בכונתו וכעת נראה לי דכונתו של הרב גופי הלכות דמאי דקא פשיט מדברי התוס' הוא דבמ"ע שהזמן גרמא שיש בה בעונשה כרת או אם יש בעונשה עונש לאו דהיינו מלקות אפ"ה נשים פטורות ולא אזלינן בתר העונש כדי לומר השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים אלא בתר המצוה שהיא מ"ע שהזמן גרמא שכן נראה מדברי התוס' ד"ה אותו במצות מילה שהיא מ"ע שהזמן גרמא ורצו לומר דמטעם זה יהיו פטורות ואף דהעונש הוא כרת וכ"ש אי העונש לא הוי כרת אלא עונש לאו דהיינו מלקות דאזלינן בתר עיקר המצוה ולא בתר העונש ואף דליכא מ"ע דעונשה מלקות מ"מ אגב כרת נקט מלקות דמילה ופסח הוו מ"ע שהזמן גרמא

ועונשם כרת ולא הוי כונתו דאיכא במ"ע שהזמן גרמא ג"כ לאו בצדה כמו שהבינו הרב רוח אליהו והרב שער המלך ז"ל ועפי"ז נתלבטו בכונתו ונשאו ונתנו ועירבו דברי התוס' ד"ה מעקה עם זה דאינן ענין אחד דמאי דכתבו בד"ה מעקה הוא דמ"ע שהזמן גרמא איכא ג"כ לאו דהיינו עשה ולא תעשה ומ"ש הרב גופי הלכות מדבריהם [ד"ה] דאותו הוא דבמ"ע שהזז"ג איכא עונש כרת או מלקות ולא דאיכא לאו בהכי ואם תאמר דמאי נפ"מ מכלל זה כבר כתיבנן בסמוך יעו"ש ונמצא דברי הרב גופי הלכות ענין אחד ודברי התוס' ד"ה מעקה ענין אחר.

הלכה טו

עיין מ"ש בספרי תועפות ראם דף פ"א ופ"ב.